

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ANTHONY MICHAEL COLLINS
της 1ης Φεβρουαρίου 2024¹

Υπόθεση C-53/23

**Asociația «Forumul Judecătorilor din România»,
Asociația «Mișcarea pentru Apărarea Statutului Procurorilor»
κατά**

Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Procurorul General al României

[αίτηση του Curtea de Apel Pitești
(εφετείου Pitești, Ρουμανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Κράτος δικαίου – Ανεξαρτησία της δικαιοσύνης – Άρθρο 2 ΣΕΕ – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Άρθρα 12 και 47 του Χάρτη – Διάταξη για τον διορισμό εισαγγελέων που διερευνούν καταγγελίες για ποινικά αδικήματα και αδικήματα διαφθοράς και ασκούν δίωξη κατά δικαστών και εισαγγελέων – Προσφυγή ασκηθείσα από ενώσεις δικαστών και εισαγγελέων με αίτημα τη μερική ακύρωση της διάταξης – Ενεργητική νομιμοποίηση των ενώσεων για την άσκηση προσφυγής – Απαίτηση περί ύπαρξης ατομικού δικαιώματος ή ιδιωτικού εννόμου συμφέροντος βάσει του εθνικού δικαίου»

Εισαγωγή

1. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως εγείρει ένα νέο ζήτημα του δικαίου της Ένωσης. Μπορούν οι ενώσεις δικαστών και εισαγγελέων, οι οποίες έχουν ιδρυθεί με σκοπό την προώθηση ενός ανεξάρτητου, αμερόληπτου και αποτελεσματικού δικαστικού συστήματος², να επικαλούνται το άρθρο 2 και το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, υπό το πρίσμα των άρθρων 12 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), προκειμένου να αποδείξουν ότι νομιμοποιούνται ενεργητικώς να ασκήσουν προσφυγή ενώπιον εθνικού δικαστηρίου για την επίτευξη αυτών των σκοπών;

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

² Οι ενώσεις είναι η Asociația «Forumul Judecătorilor din România» (ένωση «Forum δικαστών της Ρουμανίας») και η Asociația «Mișcarea pentru Apărarea Statutului Procurorilor» (ένωση «Κίνηση για την προάσπιση του καθεστώτος των εισαγγελέων») (στο εξής: προσφεύγουσες).

Νομικό πλαίσιο – Εθνική νομοθεσία

2. Το άρθρο 8, παράγραφος 1¹, του *Legea a nr. 554/2004 contenciosului administrativ* (νόμου 554/2004 περί διοικητικών διαφορών), της 2ας Δεκεμβρίου 2004³, προβλέπει τα εξής:

«Τα φυσικά πρόσωπα και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου δύνανται να προσφεύγουν ενώπιον δικαστηρίου για την προστασία δημοσίου εννόμου συμφέροντος μόνον επικουρικώς, όταν η προσβολή του δημοσίου συμφέροντος συνδέεται λογικά με την προσβολή ατομικού δικαιώματος ή ιδιωτικού εννόμου συμφέροντος.»

3. Τον Μάρτιο του 2022 τέθηκε σε ισχύ ο *Legea nr. 49/2022 privind desființarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, precum și pentru modificarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală* (νόμος 49/2022, περί κατάργησης της υπηρεσίας για τη διερεύνηση των αδικημάτων που διαπράττονται εντός του δικαστικού σώματος και περί τροποποίησης του νόμου 135/2010 περί του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας)⁴. Ο εν λόγω νόμος κατήργησε τη *Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție* (υπηρεσία για τη διερεύνηση των αδικημάτων που διαπράττονται εντός του δικαστικού σώματος, στο εξής: ΥΔΑΔ), η οποία λειτουργεί εντός της *Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție* (εισαγγελίας του Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Ρουμανία, στο εξής: ΡΙCCJ). Ο νόμος 49/2022 μεταβίβασε επίσης την αρμοδιότητα για τη διερεύνηση και δίωξη όλων των αδικημάτων, συμπεριλαμβανομένων των αδικημάτων διαφθοράς, που φέρονται να διαπράχθηκαν από δικαστές και εισαγγελείς στην υπηρεσία ποινικών και εγκληματολογικών ερευνών της ΡΙCCJ ή, αντιστοίχως, στις εισαγγελίες εφετών, ανάλογα με τον βαθμό του δικαστηρίου στο οποίο υπηρετούν οι οικείοι δικαστές και εισαγγελείς.

4. Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 3, του νόμου 49/2022, η *Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Procurorul General al României* (εισαγγελία του Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Γενικός Εισαγγελέας της Ρουμανίας, στο εξής: καθής), κατόπιν πρότασης της ολομέλειας του *Consiliul Superior al Magistraturii* (Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου, Ρουμανία, στο εξής: ΑΔΣ), διορίζει εισαγγελείς που θα ασκούν ποινική δίωξη για τα επίμαχα αδικήματα. Ο Υπουργός Δικαιοσύνης είναι μέλος του ΑΔΣ. Η καθής εξέδωσε τη διάταξη 108/2022, της 3ης Ιουνίου 2022, για τον διορισμό εισαγγελέων επιφορτισμένων με την άσκηση ποινικής δίωξης σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 49/2022 (στο εξής: προσβαλλόμενη διάταξη). Η διάταξη εκδόθηκε κατόπιν πρότασης της ολομέλειας του ΑΔΣ⁵.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

5. Οι προσφεύγουσες είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου με μη κερδοσκοπικό, μη κυβερνητικό και μη πολιτικό χαρακτήρα. Το καταστατικό τους προβλέπει ότι ιδρύθηκαν, μεταξύ άλλων, για να εξασφαλίσουν ένα ανεξάρτητο, αμερόληπτο και αποτελεσματικό δικαστικό σύστημα και να εφαρμόσουν, υποστηρίξουν, συντονίσουν και υλοποιήσουν έργα για τη βελτίωση, τον εκσυγχρονισμό και τη μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος.

6. Με δικόγραφο που κατέθεσαν στο *Curtea de Apel Pitești* (εφετείο Pitești, Ρουμανία) στις 5 Αυγούστου 2022, οι προσφεύγουσες άσκησαν προσφυγή με αίτημα τη μερική ακύρωση της προσβαλλόμενης διάταξης. Αμφισβητούν τον διορισμό, μεταξύ άλλων, στην ΡΙCCJ, πλειόνων εισαγγελέων επιφορτισμένων με τη διερεύνηση και τη δίωξη όλων των ποινικών αδικημάτων που

³ *Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 1154 της 7ης Δεκεμβρίου 2004 (στο εξής: νόμος 554/2004).

⁴ *Monitorul Oficial al României*, αριθ. 244 της 11ης Μαρτίου 2022 (στο εξής: νόμος 49/2022).

⁵ *Hotărârea nr. 63/3 mai 2022* (απόφαση 63 της 3ης Μαΐου 2022).

φέρονται να διαπράχθηκαν από δικαστές και εισαγγελείς. Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι ο νόμος 49/2022, ο οποίος συνιστά τη νομική βάση για την έκδοση της προβαλλόμενης διάταξης, αντιβαίνει στο άρθρο 2, στο άρθρο 4, παράγραφος 3, στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, στο παράρτημα ΙΧ της Πράξεως περί των όρων προσχωρήσεως⁶ και στην απόφαση 2006/928/ΕΚ της Επιτροπής⁷, όπως ερμηνεύθηκαν από το Δικαστήριο στην απόφαση *Asociația «Forumul Judecătorilor din România»*⁸.

7. Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, λόγω της ιδιαιτερότητάς τους, οι καταγγελίες για διαφθορά σε βάρος δικαστών και εισαγγελέων θα πρέπει να διερευνώνται και να διώκονται από εισαγγελείς οι οποίοι ειδικεύονται στην καταπολέμηση της διαφθοράς και διαθέτουν επαρκείς πόρους για την ορθή εκτέλεση αυτού του καθήκοντος. Οι προσφεύγουσες αντιτάσσονται στη συμμετοχή της ολομέλειας του ΑΔΣ στη διαδικασία διορισμού των προσώπων που είναι επιφορτισμένα με την εκτέλεση αυτού του καθήκοντος. Διατείνονται επίσης ότι η διαδικασία δεν διασφαλίζει ούτε τον διορισμό των εισαγγελέων με αξιοκρατικά κριτήρια ούτε την ανεξαρτησία τους. Τέλος υποστηρίζουν ότι η *Directia Națională Anticorupție* (Εθνική Διεύθυνση Καταπολέμησης της Διαφθοράς, Ρουμανία, στο εξής: DNA) –η οποία ειδικεύεται στην καταπολέμηση της διαφθοράς στη Ρουμανία και είναι αυτόνομη δομή της ΡΙCСJ⁹– θα πρέπει να είναι αρμόδια για τη διερεύνηση και τη δίωξη των εν λόγω αδικημάτων.

8. Η καθής προέβαλε ένσταση απαραδέκτου της προσφυγής για τον λόγο ότι οι προσφεύγουσες δεν νομιμοποιούνται ενεργητικώς να ασκήσουν ένδικη προσφυγή κατά της προβαλλόμενης διάταξης. Κατά την καθής, η προσφυγή αυτή ερείδεται σε δημόσιο έννομο συμφέρον και όχι σε ατομικό δικαίωμα ή ιδιωτικό έννομο συμφέρον όπως απαιτεί το εθνικό δίκαιο. Δεδομένου ότι η προβαλλόμενη διάταξη δεν θίγει ούτε τις προσφεύγουσες ούτε τους σκοπούς τους, αλλά τους εισαγγελείς που διορίζονται βάσει αυτής, οι προσφεύγουσες δεν έχουν ατομικό δικαίωμα ή ιδιωτικό έννομο συμφέρον ώστε να προσβάλουν το κύρος της και, ως εκ τούτου, δεν μπορούν να επικαλεστούν δημόσιο έννομο συμφέρον για τον σκοπό αυτόν.

9. Οι προσφεύγουσες διατείνονται ότι νομιμοποιούνται ενεργητικώς με το σκεπτικό ότι η κύρια δραστηριότητά τους συνίσταται στην υπεράσπιση του κύρους των δικαστών και εισαγγελέων, στην προώθηση των δικαιωμάτων και των αξιών των εν λόγω επαγγελματιών και στην «προάσπιση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης σε ένα κράτος δικαίου». Το καταστατικό της ένωσης «Forum δικαστών της Ρουμανίας» προβλέπει την κίνηση ορισμένων ένδικων διαδικασιών για την επιδίωξη αυτών των στόχων.

10. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, του νόμου 554/2004, οποιοσδήποτε θεωρεί ότι θίγεται στα έννομα συμφέροντά του από διοικητική πράξη εκδοθείσα από δημόσια αρχή δικαιούται να προσφύγει στο αρμόδιο δικαστήριο προκειμένου να ζητήσει την ακύρωσή της. Το άρθρο 2 του νόμου 554/2004 προβλέπει ότι το έννομο συμφέρον μπορεί να είναι

⁶ Πράξη περί των όρων προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας και των προσαρμογών των συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ 2005, L 157, σ. 203, στο εξής: Πράξη περί των όρων προσχωρήσεως).

⁷ Απόφαση της Επιτροπής, της 13ης Δεκεμβρίου 2006, για τη θέσπιση μηχανισμού για τη συνεργασία και τον έλεγχο της προόδου στη Ρουμανία όσον αφορά την επίτευξη των ειδικών στόχων αναφοράς στους τομείς της δικαστικής μεταρρύθμισης και της καταπολέμησης της διαφθοράς (ΕΕ 2006, L 354, σ. 56, στο εξής: απόφαση ΜΣΕ). Η απόφαση (ΕΕ) 2023/1786 της Επιτροπής, της 15ης Σεπτεμβρίου 2023, για την κατάργηση της απόφασης 2006/928/ΕΚ για τη θέσπιση μηχανισμού για τη συνεργασία και τον έλεγχο της προόδου στη Ρουμανία όσον αφορά την επίτευξη των ειδικών στόχων αναφοράς στους τομείς της δικαστικής μεταρρύθμισης και της καταπολέμησης της διαφθοράς (ΕΕ 2023, L 229, σ. 94), κατέργησε την απόφαση ΜΣΕ με ισχύ από 8 Οκτωβρίου 2023. Η απόφαση ΜΣΕ εφαρμόστηκε *rationae temporis* στη διαφορά που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

⁸ Απόφαση της 18ης Μαΐου 2021, *Asociația «Forumul Judecătorilor din România»* κ.λπ. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 και C-397/19, EU:C:2021:393, στο εξής: απόφαση *Asociația «Forumul Judecătorilor din România»*).

⁹ Βλ. άρθρο 93, παράγραφος 1, του *Legea nr. 304/2022 privind organizarea judiciară* (νόμος 304/2022 περί οργάνωσης του δικαστικού συστήματος), που δημοσιεύτηκε στη *Monitorul Oficial al României*, αριθ. 1104 της 16ης Νοεμβρίου 2022.

ιδιωτικό ή δημόσιο. Το άρθρο 8, παράγραφος 1¹, του νόμου 554/2004 προβλέπει, κατ' ουσίαν, ότι τα φυσικά και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου δύνανται να επικαλούνται το δημόσιο συμφέρον κατά την άσκηση προσφυγής μόνον εφόσον το εν λόγω συμφέρον συνδέεται άμεσα με ατομικό δικαίωμα ή ιδιωτικό έννομο συμφέρον τους. Επισημαίνει ότι το 2016 και το 2017 τα ρουμανικά δικαστήρια αναγνώρισαν ότι οι προσφεύγουσες είχαν έννομο συμφέρον προς άσκηση προσφυγής με σκοπό την ενίσχυση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης και τη διασφάλιση του κύρους του επαγγέλματος του δικαστή ή του εισαγγελέα¹⁰.

11. Κατά την απόφαση 8 του Înalta Curte de Casație și Justiție (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Ρουμανία)¹¹:

«Για τους σκοπούς της ομοιόμορφης ερμηνείας και εφαρμογής του άρθρου 1, του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχεία a, r και s, και του άρθρου 8, παράγραφοι 1¹ και 1², του νόμου 554/2004, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε μεταγενέστερα, αποφασίζει:

Για την άσκηση του ελέγχου νομιμότητας των διοικητικών πράξεων κατόπιν αιτήματος εκ μέρους ενώσεων, υπό την ιδιότητά τους ως ενδιαφερόμενων κοινωνικών φορέων, η επίκληση του δημοσίου εννόμου συμφέροντος είναι δυνατή μόνον επικουρικός σε σχέση με το ιδιωτικό έννομο συμφέρον, του τελευταίου απορρέοντος από την άμεση σχέση μεταξύ της υποκείμενης σε έλεγχο νομιμότητας διοικητικής πράξης και του άμεσου σκοπού και των στόχων της ένωσης, σύμφωνα με το καταστατικό της».

12. Σε συνέχεια της εν λόγω αποφάσεως, το Înalta Curte de Casație și Justiție (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) έκρινε ότι οι ενώσεις των δικαστών και/ή εισαγγελέων δεν νομιμοποιούνταν ενεργητικώς να ασκήσουν προσφυγή ακυρώσεως των αποφάσεων του ΑΔΣ που αφορούν, μεταξύ άλλων, τον διορισμό δικαστών, βοηθών δικαστών και του επικεφαλής επιθεωρητή της *Inspectia Judiciară* (Δικαστικής Επιθεώρησης, Ρουμανία)¹². Κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό με το σκεπτικό ότι, στις σχετικές διαδικασίες, οι προσφεύγουσες είχαν επιδιώξει να επικαλεστούν δημόσιο και όχι ιδιωτικό έννομο συμφέρον.

13. Το αιτούν δικαστήριο υιοθετεί μια διασταλτική ερμηνεία της έννοιας του ιδιωτικού εννόμου συμφέροντος, όπως αυτό ορίζεται στην απόφαση 8, και εκτιμά ότι, στο μέτρο που οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η προσβαλλόμενη διάταξη θέτει σε εφαρμογή νομοθεσία που υπονομεύει την καταπολέμηση της διαφθοράς και, ως εκ τούτου, παραβιάζει τις δεσμεύσεις που ανέλαβε η Ρουμανία έναντι της Ένωσης, ενδέχεται να υφίσταται επαρκής σχέση μεταξύ των

¹⁰ Βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις πολιτικών δικαστηρίων 1475, της 29ης Απριλίου 2016, 2949, της 14ης Ιουλίου 2017, και 3192, της 24ης Οκτωβρίου 2016, του *Curtea de Apel București – Secția VIII-a contencios administrativ și fiscal* (εφετείου Βουκουρεστίου, Ρουμανία – Όγδοο τμήμα διοικητικών και φορολογικών διαφορών) (στο εξής: αποφάσεις 1475, 2949 και 3192). Στην απόφασή του στην υπόθεση *Societatea Civilă Profesională de Avocați AB & CD* (C-252/22, EU:C:2024:13, σκέψεις 44 έως 48), το Δικαστήριο εξέτασε τα άρθρα 1, 2 και 8 του νόμου 554/2004, σε πλαίσιο όπου μια δικηγορική εταιρία ισχυρίστηκε ότι νομιμοποιούνταν ενεργητικώς για την άσκηση προσφυγής με αίτημα την ακύρωση αποφάσεως έγκρισης χωροταξικού σχεδίου και χορήγησης πολεοδομικής άδειας για χώρο υγειονομικής ταφής. Σε αντίθεση με την υπό κρίση υπόθεση, η οποία αφορά το κράτος δικαίου και την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, η εν λόγω απόφαση ασχολείται κυρίως με τη σύμβαση για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, η οποία υπεγράφη στο Ώρχους στις 25 Ιουνίου 1998 και εγκρίθηκε εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την απόφαση 2005/370/ΕΚ του Συμβουλίου, της 17ης Φεβρουαρίου 2005 (ΕΕ 2005, L 124, σ. 1, στο εξής: Σύμβαση του Ώρχους).

¹¹ Απόφαση 8 του Înalta Curte de Casație și Justiție (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου), της 2ας Μαρτίου 2020, η οποία δημοσιεύθηκε στη *Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 580, της 2ας Ιουλίου 2020 (στο εξής: απόφαση 8). Το αιτούν δικαστήριο επισήμανε ότι η απόφαση 8 εκδόθηκε κατόπιν άσκησης αναίρεσης υπέρ του νόμου κατά το άρθρο 517 του *Codul de procedură civilă* (Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας). Με την επιφύλαξη της εξακρίβωσης από το αιτούν δικαστήριο, φαίνεται ότι η απόφαση 8 δεσμεύει τόσο τα πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια δικαστήρια όσο και το Înalta Curte de Casație și Justiție (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο).

¹² Βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις 4524, της 7ης Οκτωβρίου 2021, και 4462, της 6ης Οκτωβρίου 2021, του τμήματος διοικητικών και φορολογικών διαφορών του Înalta Curte de Casație și Justiție (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) (στο εξής: αποφάσεις 4524 και 4462).

σκοπών των προσφευγουσών ενώσεων, όπως προσδιορίζονται στο καταστατικό τους, και της προσβαλλόμενης διάταξης ώστε να γίνει δεκτό ότι έχουν ί το ιδιωτικό έννομο συμφέρον που απαιτείται για την άσκηση της προσφυγής τους. Ωστόσο, αν η ανωτέρω έννοια της αποφάσεως 8 ερμηνευθεί συσταλτικώς, οι προσφεύγουσες έχουν μόνο δημόσιο έννομο συμφέρον και, ως εκ τούτου, δεν νομιμοποιούνται ενεργητικώς να ασκήσουν την υπό κρίση προσφυγή.

14. Αφ' ης στιγμής οι προσφεύγουσες προβάλλουν παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι επιδιώκουν να τους παρασχεθεί αποτελεσματική δικαστική προστασία σε τομέα που διέπεται από το δίκαιο της Ένωσης. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν μια συσταλτική ερμηνεία της έννοιας του ιδιωτικού εννόμου συμφέροντος, η οποία θα είχε ως αποτέλεσμα να περιορίζεται το εύρος των δυνατοτήτων για την άσκηση προσφυγών από ενώσεις όπως οι προσφεύγουσες, παραβιάζει το άρθρο 2 και το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 12 και 47 του Χάρτη. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης να διευκρινιστεί αν η μη ανάθεση αρμοδιότητας στην DNA, κατόπιν της κατάργησης της ΥΔΑΔ, για τη διερεύνηση και τη δίωξη αδικημάτων διαφθοράς που διαπράττονται από δικαστές και εισαγγελείς, αντιβαίνει στο άρθρο 2, στο άρθρο 4, παράγραφος 3, και στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, στο παράρτημα ΙΧ της Πράξεως περί των όρων προσχωρήσεως και στην απόφαση ΜΣΕ.

15. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Curtea de Apel Pitești (εφετείο Pitești) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Αντιτίθενται το άρθρο 2 και το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 12 και 47 [του Χάρτη], στην επιβολή περιορισμών στην άσκηση ορισμένων δικαστικών προσφυγών από επαγγελματικές ενώσεις των δικαστών –με σκοπό την προώθηση και την προστασία της ανεξαρτησίας των δικαστών και του κράτους δικαίου, καθώς και τη διαφύλαξη του κύρους του επαγγέλματος– με την εισαγωγή της προϋπόθεσης της ύπαρξης ιδιωτικού εννόμου συμφέροντος που έχει θιγεί αδικαιολόγητα, βάσει δεσμευτικής απόφασης του [Înalta Curte de Casație și Justiție] (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου), ακολουθούμενης από εθνική πρακτική σε υποθέσεις παρόμοιες με εκείνη στην οποία διατυπώνεται το υπό κρίση προδικαστικό ερώτημα, και με την απαίτηση άμεσης σχέσης μεταξύ της διοικητικής πράξεως που υπόκειται σε έλεγχο νομιμότητας από τα δικαστήρια και του άμεσου σκοπού και των στόχων των επαγγελματικών ενώσεων των δικαστών, όπως προβλέπονται στο καταστατικό τους, στις περιπτώσεις που οι ενώσεις επιδιώκουν να εξασφαλίσουν ουσιαστική δικαστική προστασία σε θέματα που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, σύμφωνα με τον σκοπό και τους γενικούς στόχους του καταστατικού;
- 2) Αναλόγως της απαντήσεως που θα δοθεί στο πρώτο ερώτημα, αντιβαίνει στο άρθρο 2, στο άρθρο 4, παράγραφος 3, και στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, στο παράρτημα ΙΧ της [Πράξεως περί των όρων προσχωρήσεως] και στην απόφαση [ΜΣΕ] εθνική κανονιστική ρύθμιση η οποία περιορίζει την αρμοδιότητα της [DNA], απονέμοντας αποκλειστική αρμοδιότητα για τη διερεύνηση αδικημάτων διαφθοράς (εν ευρεία έννοια) που διαπράττονται από δικαστές και εισαγγελείς σε εισαγγελείς οι οποίοι ορίζονται ειδικά για τον σκοπό αυτό (από τον γενικό εισαγγελέα της Ρουμανίας, κατόπιν προτάσεως της ολομέλειας του [ΑΔΣ]) στην εισαγγελία του Înalta Curte de Casație și Justiție (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) και, αντιστοίχως, στις εισαγγελίες Εφετών, οι οποίες είναι αρμόδιες και για τις λοιπές κατηγορίες αδικημάτων που διαπράττονται από δικαστές και εισαγγελείς;»

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

16. Η ένωση «Forum δικαστών της Ρουμανίας», η καθής, η Ρουμανία και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις.

17. Θα εξετάσω τις ενστάσεις ως προς την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου και το παραδεκτό των προδικαστικών ερωτημάτων και ακολούθως θα προτείνω στο Δικαστήριο, κατόπιν σχετικού αιτήματός του, την απάντηση που θα πρέπει να δοθεί στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα.

Εκτίμηση

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου και του παραδεκτού του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

Παρατηρήσεις

18. Η καθής ισχυρίζεται ότι, εφόσον οι προσφεύγουσες δεν επικαλούνται δικαίωμα που να προστατεύεται από το δίκαιο της Ένωσης, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της αίτησης προδικαστικής αποφάσεως. Η διαδικασία ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου και τα ερωτήματα που υποβάλλει στο Δικαστήριο αφορούν αποκλειστικά την ερμηνεία του εθνικού δικαίου και έχουν υποθετικό χαρακτήρα¹³. Η προσφυγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου συνιστά «πιλοτική υπόθεση» ή «μέσο» που αποσκοπεί στην υποβολή αίτησης προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ.

19. Η Ρουμανία υποστηρίζει ότι το πρώτο προδικαστικό ερώτημα είναι απαράδεκτο, καθόσον το αιτούν δικαστήριο δεν διευκρίνισε με σαφήνεια τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης της οποίας έχει επιληφθεί και, ειδικότερα, δεν επισήμανε πώς και επί ποιας βάσεως περιορίζεται το δικαίωμα πρόσβασης των προσφευγουσών σε δικαστήριο. Δεν είναι σαφές αν αυτός ο δυνητικός περιορισμός απορρέει από τον νόμο 554/2004, την απόφαση 8 ή μια συσταλτική ερμηνεία της εν λόγω αποφάσεως. Δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο, αυτό καθαυτό, εκτιμά ότι υφίσταται άμεση σχέση μεταξύ της προσβαλλόμενης διάταξης και των σκοπών των προσφευγουσών, προκύπτει ότι η προσφυγή των προσφευγουσών είναι παραδεκτή κατά το εθνικό δίκαιο, οπότε η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι άνευ πρακτικής χρησιμότητας¹⁴.

Ανάλυση

20. Από τη σύνοψη των επιχειρημάτων των προσφευγουσών στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι, αντίθετα με όσα υποστηρίζει η καθής, η προσφυγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου βασίζεται στο δίκαιο της Ένωσης. Οι προσφεύγουσες επικαλούνται και ζητούν την ερμηνεία του άρθρου 2 και του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, υπό το πρίσμα των άρθρων 12 και 47 του Χάρτη, του παραρτήματος ΙΧ της Πράξεως περί των όρων προσχωρήσεως και της αποφάσεως ΜΣΕ. Οι λόγοι για τους οποίους το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και τα προδικαστικά ερωτήματα

¹³ Απόφαση της 11ης Μαρτίου 1980, Foglia (104/79, EU:C:1979:73, σκέψη 11).

¹⁴ Η Ρουμανία παραπέμπει στις σκέψεις 47 και 51 της αίτησης προδικαστικής αποφάσεως, στις οποίες το αιτούν δικαστήριο φαίνεται να διαπιστώνει ότι πληρούται η απαίτηση περί άμεσης σχέσης μεταξύ της προσβαλλόμενης διάταξης και των περιγραφόμενων στο καταστατικό των προσφευγουσών σκοπών.

αντανακλούν τη σημασία του δικαίου της Ένωσης για την επίλυση της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιόν του. Ούτε περιέχει η δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο στοιχεία που να υποδηλώνουν ότι η διαφορά της κύριας δίκης είναι καθ' οιονδήποτε τρόπο πλασματική ή υποθετική¹⁵.

21. Ο ισχυρισμός της καθής ότι οι προσφεύγουσες δεν επικαλούνται δικαίωμα που να προστατεύεται από το δίκαιο της Ένωσης αφορά την ουσία του πρώτου ερωτήματος του αιτούντος δικαστηρίου επί της ενεργητικής νομιμοποίησης. Η εν λόγω ένσταση δεν μπορεί, ως εκ της φύσεώς της, να οδηγήσει σε διαπίστωση περί απαραδέκτου του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος¹⁶. Σε αντίθεση με τον ισχυρισμό της Ρουμανίας, φρονώ ότι το αιτούν δικαστήριο εξέθεσε λεπτομερώς τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί, τα οποία το οδήγησαν στο να υποβάλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, σε πλήρη, ως εκ τούτου, συμμόρφωση με τις απαιτήσεις του άρθρου 94, στοιχείο α', του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

22. Όσον αφορά τον ισχυρισμό της Ρουμανίας ότι η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι άνευ πρακτικής χρησιμότητας, είναι αληθές ότι το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι οι προσφεύγουσες νομιμοποιούνται ενεργητικώς στην υπό κρίση υπόθεση και επισημαίνει ότι και άλλα ρουμανικά δικαστήρια έχουν αναγνωρίσει ότι οι ενώσεις αυτές νομιμοποιούνται ενεργητικώς να προσφεύγουν στα δικαστήρια με σκοπό την ενίσχυση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης¹⁷. Το αιτούν δικαστήριο τόνισε, ωστόσο, ότι υπάρχουν επίσης περιπτώσεις όπου η απόφαση 8 έχει ερμηνευθεί με τόσο συσταλτικό τρόπο ούτως ώστε να μη γίνεται δεκτό ότι οι προσφεύγουσες ενώσεις νομιμοποιούνται ενεργητικώς προς άσκηση τέτοιων προσφυγών¹⁸. Αρκεί να σημειωθεί ότι η καθής επικαλέστηκε την απόφαση 8 ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου προς στήριξη του επιχειρημάτων της ότι οι προσφεύγουσες δεν νομιμοποιούνται ενεργητικώς.

23. Επομένως, προτείνω στο Δικαστήριο να απορρίψει τις διάφορες ενστάσεις που διατυπώθηκαν ως προς την αρμοδιότητά του και ως προς το παραδεκτό του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος.

Επί της ουσίας

24. Το πρώτο προδικαστικό ερώτημα αφορά τη σχέση μεταξύ του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων βάσει του δικαίου της Ένωσης και των εθνικών κανόνων περί ενεργητικής νομιμοποίησης. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 2 και το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, ερμηνευόμενα σε συνδυασμό με τα άρθρα 12 και 47 του Χάρτη, αντιτίθενται σε εθνικές διατάξεις περί ενεργητικής νομιμοποίησης που απαιτούν από τις ενώσεις δικαστών να αποδείξουν ότι έχουν ιδιωτικό έννομο συμφέρον¹⁹ για την άσκηση προσφυγών που αποσκοπούν στην ακύρωση πράξεων οι οποίες είναι, κατά τις ενώσεις αυτές, ασυμβίβαστες με την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και το κράτος δικαίου²⁰.

¹⁵ Βλ., για παράδειγμα, απόφαση της 11ης Μαρτίου 1980, Foglia (104/79, EU:C:1980:73).

¹⁶ Απόφαση της 20ής Απριλίου 2021, Repubblica (C-896/19, EU:C:2021:311, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

¹⁷ Βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις 1475, 2949 και 3192.

¹⁸ Βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις 4524 και 4462.

¹⁹ Η επίκληση δημοσίου εννόμου συμφέροντος είναι επίσης δυνατή εφόσον υφίσταται άμεση σχέση μεταξύ του δημοσίου εννόμου συμφέροντος και ενός ατομικού δικαιώματος ή ιδιωτικού εννόμου συμφέροντος.

²⁰ Το πρώτο προδικαστικό ερώτημα αναφέρει την απαίτηση περί ύπαρξης ιδιωτικού εννόμου συμφέροντος που «έχει θιγεί αδικαιολόγητα».

25. Ούτε από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ούτε από τις παρατηρήσεις των διαδίκων προκύπτει σαφώς αν και, ενδεχομένως, υπό ποιες προϋποθέσεις οι προσφεύγουσες νομιμοποιούνται ενεργητικώς κατά το εθνικό δίκαιο να κινήσουν διαδικασία δικαστικού ελέγχου ενώπιον των ρουμανικών δικαστηρίων. Η ένωση «Forum δικαστών της Ρουμανίας» και η Ρουμανία υποστηρίζουν ότι, κατά το ρουμανικό δίκαιο, οι προσφεύγουσες νομιμοποιούνται ενεργητικώς να προσφύγουν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Σύμφωνα με την απόφαση 8, οι προσφεύγουσες έχουν ιδιωτικό έννομο συμφέρον για την άσκηση της υπό κρίση ένδικης προσφυγής κατά της προσβαλλόμενης διάταξης, καθόσον υφίσταται σχέση μεταξύ της προσφυγής αυτής και των σκοπών των προσφευγουσών, όπως αυτοί ορίζονται στο καταστατικό τους. Η καθής ισχυρίζεται ότι η ρουμανική νομολογία επιβάλλει έναν πρόσθετο όρο, ήτοι ότι οι ενώσεις πρέπει να αποδείξουν ότι η υποκείμενη σε έλεγχο πράξη θίγει την ύπαρξή τους ως νομικών προσώπων, τα περιουσιακά στοιχεία τους, τις συνθήκες λειτουργίας τους ή την επίτευξη των σκοπών τους.

26. Οι προσφεύγουσες έχουν ασκήσει μια πληθώρα προσφυγών ενώπιον των ρουμανικών δικαστηρίων με σκοπό την προάσπιση του κράτους δικαίου, ορισμένες από τις οποίες έχουν αποτελέσει αντικείμενο αιτήσεων προδικαστικών αποφάσεων²¹. Δεν είναι σαφές γιατί η καθής αμφισβητεί την ενεργητική νομιμοποίηση των προσφευγουσών κατά το εθνικό δίκαιο στην υπό κρίση υπόθεση ενώ έχει ήδη κριθεί ότι οι προσφεύγουσες νομιμοποιούνται ενεργητικώς ενώπιον των ρουμανικών δικαστηρίων για την άσκηση τέτοιων προσφυγών. Η ένωση «Forum δικαστών της Ρουμανίας» επισημαίνει επίσης ότι το Δικαστήριο δεν αμφισβήτησε το παραδεκτό της αίτησης προδικαστικής αποφάσεως που οδήγησε στην απόφαση Asociația «Forumul Judecătorilor din România».

27. Αρκεί η διαπίστωση ότι δεν απόκειται, καταρχήν, στο Δικαστήριο να αμφισβητήσει το παραδεκτό αίτησης προδικαστικής αποφάσεως, εφόσον η αίτηση αυτή έχει κριθεί σύμφωνη με το άρθρο 94 του Κανονισμού Διαδικασίας του. Για τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που έχει υποβάλει εθνικό δικαστήριο ισχύει τεκμήριο λυσιτέλειας. Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να προσδιορίσει το πραγματικό και κανονιστικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένου του παραδεκτού της ενώπιόν του προσφυγής, ως ζήτημα εθνικού δικαίου²².

Η αποτελεσματική δικαστική προστασία των δικαιωμάτων που αντλούν οι πολίτες από το δίκαιο της Ένωσης και η δικονομική αυτονομία των κρατών μελών

28. Ο σεβασμός του κράτους δικαίου αποτελεί μία από τις κοινές αξίες που κατοχυρώνονται στο άρθρο 2 ΣΕΕ. Το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, το οποίο επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, αποτελεί απτή έκφραση της εν λόγω αξίας. Η αποτελεσματική δικαστική προστασία των δικαιωμάτων που αντλούν οι πολίτες από το δίκαιο της Ένωσης συνιστά γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, η οποία απορρέει από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και έχει κατοχυρωθεί με τα άρθρα 6 και 13 της ΕΣΔΑ, καθώς και, σήμερα πλέον, με το άρθρο 47 του Χάρτη. Επομένως, η τελευταία αυτή διάταξη πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για την

²¹ Βλ., για παράδειγμα, τις υποθέσεις που οδήγησαν στην απόφαση Asociația «Forumul Judecătorilor din România» και την απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2023, Asociația «Forumul Judecătorilor din România» (C-216/21, EU:C:2023:628).

²² Βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015, Târșia (C-69/14, EU:C:2015:662, σκέψεις 12 και 13 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

ερμηνεία του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ²³. Βάσει του άρθρου 47 του Χάρτη, κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης έχει δικαίωμα να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως²⁴.

29. Ειδικότερα, στα κράτη μέλη εναπόκειται να καθιερώνουν σύστημα ενδίκων βοηθημάτων και μέσω των προκειμένου να διασφαλίζεται η αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης. Πράγματι, απόκειται στα κράτη μέλη να καθορίζουν τα δικαστήρια και/ή τα όργανα που είναι αρμόδια για τον έλεγχο του κύρους εθνικών διατάξεων και να προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και τις διαδικασίες για την αμφισβήτηση του κύρους των εν λόγω διατάξεων και, σε περίπτωση που μια προσφυγή είναι βάσιμη, να τις ακυρώνουν καθώς και να προσδιορίζουν τις συνέπειες της ακύρωσης αυτής²⁵.

30. Ενώ τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν την αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, ελλείψει σχετικής νομοθεσίας της Ένωσης, το δίκαιο της Ένωσης δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να θεσπίσουν ειδικό σύστημα ενδίκων βοηθημάτων ή δικονομικών κανόνων των ενδίκων προσφυγών που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων που οι πολίτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης²⁶, υπό την προϋπόθεση ότι τα οικεία ένδικα βοηθήματα και διαδικασίες συνάδουν με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας. Ως εκ τούτου, οι δικονομικές λεπτομέρειες των ενδίκων προσφυγών που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων τα οποία αντλούν οι πολίτες από το δίκαιο της Ένωσης δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκές από αυτές που αφορούν παρόμοιες προσφυγές που προβλέπονται για την προστασία των δικαιωμάτων που αντλούνται από την εσωτερική έννομη τάξη (αρχή της ισοδυναμίας) και δεν πρέπει να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή εξαιρετικώς δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από την έννομη τάξη της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας). Οι απαιτήσεις αυτές βασίζονται επίσης στην αρχή της καλόπιστης συνεργασίας η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ²⁷.

31. Με την επιφύλαξη της επαλήθευσης από το αιτούν δικαστήριο, δεδομένου ότι ο νόμος 554/2004 και η απόφαση 8 εφαρμόζονται με τον ίδιο τρόπο στις προσφυγές που προβλέπονται βάσει του εθνικού δικαίου και στις προσφυγές που ασκούνται βάσει του δικαίου της Ένωσης ενώπιον των ρουμανικών δικαστηρίων, φαίνεται ότι μόνον η αρχή της αποτελεσματικότητας τίθεται προς εξέταση στην υπό κρίση υπόθεση. Πάντως, κατά πάγια νομολογία, τα κράτη μέλη

²³ Απόφασεις της 6ης Οκτωβρίου 2021, W.Ż. (Τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Διορισμός) (C-487/19, EU:C:2021:798, σκέψη 102 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), και της 29ης Μαρτίου 2022, Getin Noble Bank (C-132/20, EU:C:2022:235, σκέψη 89).

²⁴ Απόφαση του Δικαστηρίου της 6ης Οκτωβρίου 2021, W.Ż. (Τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Διορισμός) (C-487/19, EU:C:2021:798, σκέψη 122). Ενώ το άρθρο 47 του Χάρτη συμβάλλει στον σεβασμό του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας κάθε πολίτη ο οποίος επικαλείται, σε συγκεκριμένη περίπτωση, δικαίωμα που αντλεί από το δίκαιο της Ένωσης, το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ σκοπεύει να διασφαλίσει ότι το σύστημα ένδικης προστασίας που έχει θεσπίσει κάθε κράτος μέλος εγγυάται την αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, ανεξαρτήτως της περίπτωσης κατά την οποία τα κράτη μέλη θέτουν σε εφαρμογή το δίκαιο αυτό, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη: απόφαση της 20ής Απριλίου 2021, Republika (C-896/19, EU:C:2021:311, σκέψεις 36, 45 και 52). Τόσο το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ όσο και το άρθρο 47 του Χάρτη έχουν άμεσο αποτέλεσμα και απονέμουν στους ιδιώτες δικαίωμα δυνάμενο να προβληθεί αυτό καθεαυτό ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων: απόφαση της 2ας Μαρτίου 2021, A.B. κ.λπ. (Διορισμός δικαστών στο Ανώτατο Δικαστήριο – Προσφυγές) (C-824/18, EU:C:2021:153, σκέψεις 145 και 146, στο εξής: απόφαση A.B.).

²⁵ Πρβλ. απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2018, Minister for Justice and Equality και Commissioner of the Garda Síochána (C-378/17, EU:C:2018:979, σκέψη 34).

²⁶ Απόφαση της 6ης Μαΐου 2010, Club Hotel Loutraki κ.λπ. (C-145/08 και C-149/08, EU:C:2010:247, σκέψη 74 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

²⁷ Με εξαίρεση τις περιπτώσεις όπου προβλέπεται άλλως, το δίκαιο της Ένωσης δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη κανένα συγκεκριμένο δικαστικό πρότυπο: απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019, A. K. κ.λπ. (Ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-585/18, C-624/18 και C-625/18, EU:C:2019:982, σκέψη 130).

φέρουν την ευθύνη να διασφαλίζουν τον σεβασμό του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας των δικαιωμάτων που παρέχονται στους πολίτες βάσει της έννομης τάξης της Ένωσης, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και στο άρθρο 47 του Χάρτη²⁸. Η απαίτηση αυτή αντανακλά και συμβιβάζει τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας που ορίζονται στο άρθρο 5 ΣΕΕ, τη δικονομική αυτονομία των κρατών μελών²⁹ και το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας³⁰.

Το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας πρέπει να συνδέεται με δικαίωμα που απορρέει από την έννομη τάξη της Ένωσης

32. Στην απόφαση Inuit³¹, το Δικαστήριο τόνισε ότι ούτε η ΣΛΕΕ ούτε το άρθρο 19 ΣΕΕ επιβάλλουν τη δημιουργία, στο επίπεδο των εθνικών δικαστηρίων και προς διασφάλιση της εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, άλλων μέσων παροχής ένδικης προστασίας πλην αυτών που προβλέπει το εθνικό δίκαιο. Η κατάσταση είναι διαφορετική μόνον εάν από την οικονομία της επίμαχης εθνικής έννομης τάξης προκύπτει ότι δεν υφίσταται κανένα μέσο ένδικης προστασίας που να καθιστά δυνατή, έστω και παρεμπιπτόντως, τη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων που οι πολίτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης³². Στις περιπτώσεις αυτές, τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να ασκούν δικαιοδοσία και να επιλαμβάνονται προσφυγής προσώπου η οποία σκοπεύει την υπεράσπιση των δικαιωμάτων του τα οποία διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης³³.

33. Στην υπόθεση Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert κατά Επιτροπής³⁴, το Δικαστήριο έκρινε ότι το «δικαίωμα προσφυγής στη δικαιοσύνη» δεν είναι απόλυτο και υπόκειται, για παράδειγμα, σε κανόνες που καθορίζουν τις προθεσμίες εντός των οποίων πρέπει να κινηθεί η διαδικασία. Εντούτοις, οι κανόνες αυτοί δεν μπορούν να περιορίζουν τη δυνατότητα του πολίτη να προσφύγει στη δικαιοσύνη κατά τρόπο που να θίγεται η ίδια η υπόσταση του

²⁸ Απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019, A. K. κ.λπ. (Ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-585/18, C-624/18 και C-625/18, EU:C:2019:982, σκέψη 115 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Βλ., επίσης, απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 1998, ICO. N. GE.'90 κ.λπ. (C-10/97 έως C-22/97, EU:C:1998:498, σκέψη 14). Παρά τη σημαντική αλληλοεπικάλυψη, κατά την πρακτική εφαρμογή, της αρχής της αποτελεσματικότητας και του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής κατά το άρθρο 47 του Χάρτη, αποτελούν διακριτά ζητήματα με τα οποία τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν την πλήρη συμμόρφωση. Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Bobek στην υπόθεση An tAire Talmhaíochta Bia agus Mara, Éire agus an tArd-Aighne (C-64/20, EU:C:2021:14, σημείο 42). Βλ., επίσης, αποφάσεις της 15ης Απριλίου 2008, Impact (C-268/06, EU:C:2008:223, σκέψεις 46 έως 48), της 3ης Οκτωβρίου 2013, Inuit Tapiriit Kanatami κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου (C-583/11 P, EU:C:2013:625, σκέψεις 103 και 104, στο εξής: απόφαση Inuit), και της 13ης Δεκεμβρίου 2017, El Hassani (C-403/16, EU:C:2017:960, σκέψεις 26 έως 30).

²⁹ Απόφαση της 2ας Μαρτίου 2021, Prokuratuur (Προϋποθέσεις πρόσβασης σε δεδομένα σχετιζόμενα με ηλεκτρονικές επικοινωνίες) (C-746/18, EU:C:2021:152, σκέψη 42).

³⁰ Η απόφαση της 15ης Μαΐου 1986, Johnston (222/84, EU:C:1986:206, σκέψεις 13 έως 21), είναι ένα πρώιμο παράδειγμα της υπεράσπισης του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας παρά την ύπαρξη εθνικών δικονομικών κανόνων που παρεμπόδιζαν την προστασία αυτή.

³¹ Σκέψεις 103 και 104.

³² Απόφαση της 14ης Μαΐου 2020, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (C-924/19 PPU, EU:C:2020:367, σκέψη 143 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Βλ., επίσης, απόφαση της 2ας Ιουνίου 2022, Skeyes (C-353/20, EU:C:2022:423, σκέψη 54 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

³³ Η καθής εκτιμά ότι οι ρουμανικοί κανόνες περί ενεργητικής νομιμοποίησης στην υπό κρίση υπόθεση, όπως ερμηνεύονται από την εθνική νομολογία, είναι παρόμοιοι με τους κανόνες περί ενεργητικής νομιμοποίησης που προβλέπονται στο άρθρο 263 ΣΛΕΕ. Κατά τη γνώμη μου, η σύγκριση αυτή δεν έχει ιδιαίτερη σημασία για την υπό κρίση υπόθεση. Οι κανόνες περί ενεργητικής νομιμοποίησης και οι απαιτήσεις, μεταξύ άλλων, του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, ήτοι η πράξη να αφορά το πρόσωπο άμεσα και ατομικά, αφορούν ειδικά προσφυγές ακύρωσης πράξεων των θεσμικών οργάνων της Ένωσης ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι προσφυγές ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων σε τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης υπόκεινται, καταρχήν, στην αρχή της δικονομικής αυτονομίας. Στο πλαίσιο αυτό, παραπέμπω στις υποθέσεις T-530/22, T-531/22, T-532/22 και T-533/22 που εκκρεμούν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

³⁴ Διάταξη της 16ης Νοεμβρίου 2010, Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert κατά Επιτροπής (C-73/10 P, EU:C:2010:684, σκέψη 53). Βλ., επίσης, απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2013, Επανεξέταση της υποθέσεως Arango Jaramillo κ.λπ. κατά Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕΠ) (C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, σκέψη 43), και απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: ΕΔΔΑ) της 23ης Ιουνίου 2016, Baka κατά Ουγγαρίας (CE:ECHR:2016:0623JUD002026112, § 120).

δικαιώματός του ένδικης προστασίας. Οι εν λόγω κανόνες πρέπει να κατατείνουν στην επίτευξη θεμιτού σκοπού, η δε σχέση μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού πρέπει να είναι εύλογη και αναλογική³⁵. Όσον αφορά την ενεργητική νομιμοποίηση ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, «μολονότι η ενεργητική νομιμοποίηση και το έννομο συμφέρον του πολίτη για την άσκηση αγωγής ή προσφυγής ρυθμίζονται καταρχήν από το εθνικό δίκαιο, το δίκαιο της Ένωσης απαιτεί εντούτοις, πέρα από την τήρηση των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, να μη θίγει η εθνική νομοθεσία το δικαίωμα σε αποτελεσματική δικαστική προστασία [...]»³⁶.

34. Το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας κατά το άρθρο 47 του Χάρτη δεν υφίσταται εν κενώ και πρέπει να συνδέεται με δικαίωμα που απορρέει ή ελευθερία που διασφαλίζεται από το δίκαιο της Ένωσης. Κάθε πρόσωπο δύναται να επικαλεσθεί το άρθρο 47 του Χάρτη προκειμένου να προσβάλει ενώπιον εθνικού δικαστηρίου βλαπτική για το ίδιο πράξη που το κράτος μέλος έχει θεσπίσει κατ' εφαρμογήν του δικαίου της Ένωσης³⁷. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη διαθέτουν σημαντικό περιθώριο διακριτικής ευχέρειας τόσο όσον αφορά τον προσδιορισμό της έννοιας της προσβολής δικαιώματος ή ελευθερίας όσο και τον καθορισμό των προϋποθέσεων παραδεκτού των ενδίκων βοηθημάτων και των οργάνων ενώπιον των οποίων αυτά πρέπει να ασκούνται³⁸.

35. Στο πλαίσιο της προσφυγής τους ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, οι προσφεύγουσες προβάλλουν τρία επιχειρήματα προκειμένου να θεμελιώσουν την ενεργητική νομιμοποίησή τους σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης. Πρώτον, επικαλούνται, κατ' αναλογίαν, το δικαίωμα που παρέχει το παράγωγο δίκαιο της Ένωσης σε περιβαλλοντικές ή άλλες ενώσεις για την άσκηση προσφυγής. Δεύτερον, βασίζονται στη νομολογία του Δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία πρέπει να προβλέπεται προσφυγή με βάση το εθνικό δίκαιο προκειμένου να διασφαλίζονται το κράτος δικαίου και η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης. Τρίτον, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι έχουν δικαίωμα άσκησης προσφυγής βάσει του άρθρου 12 του Χάρτη.

36. Σε ορισμένες περιπτώσεις, το παράγωγο δίκαιο της Ένωσης αναγνωρίζει ειδικά σε ενώσεις ότι νομιμοποιούνται ενεργητικώς να προσφεύγουν στα εθνικά δικαστήρια προκειμένου να προωθούν τους επιδιωκόμενους από τη νομοθεσία στόχους. Σε περιβαλλοντικά θέματα, το άρθρο 9, παράγραφος 2, της Σύμβασης του Ωρχους παρέχει σε περιβαλλοντικές οργανώσεις το δικαίωμα προσφυγής για την επανεξέταση ορισμένων πράξεων ή παραλείψεων³⁹. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις θεωρείται ότι έχουν επαρκές συμφέρον ή ότι έχουν δικαιώματα δυνάμενα να προσβληθούν, γεγονός το οποίο επιτρέπει στις εν λόγω οργανώσεις να ασκήσουν προσφυγή. Το άρθρο 9, παράγραφος 3, της Σύμβασης του Ωρχους προβλέπει ότι τα κράτη μέλη

³⁵ Βλ. απόφαση του ΕΔΔΑ της 28ης Οκτωβρίου 1998, Pérez de Rada Cavanilles κατά Ισπανίας (CE:ECHR:1998:1028JUD002809095, § 44).

³⁶ Απόφαση της 19ης Μαρτίου 2015, E.ON Földgáz Trade (C-510/13, EU:C:2015:189, σκέψη 50). Βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις της 13ης Ιανουαρίου 2005, Streekgewest (C-174/02, EU:C:2005:10, σκέψεις 18 έως 21), της 13ης Μαρτίου 2007, Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163, σκέψεις 36 επ.), και της 6ης Μαΐου 2010, Club Hotel Loutraki κ.λπ. (C-145/08 και C-149/08, EU:C:2010:247, σκέψεις 74 έως 80).

³⁷ Απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2021, Gavanozov II (C-852/19, EU:C:2021:902, σκέψεις 45 και 46 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

³⁸ Βλ., κατ' αναλογίαν, αποφάσεις της 12ης Μαΐου 2011, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289, σκέψη 55), και της 23ης Απριλίου 2020, Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI (C-507/18, EU:C:2020:289, σκέψεις 60 έως 65).

³⁹ Υπό την προϋπόθεση ότι πληρούν τις απαιτήσεις που ορίζονται στο άρθρο 2, παράγραφος 5, της Σύμβασης του Ωρχους και εμπίπτουν στο «ενδιαφερόμενο κοινό» στο οποίο αναφέρεται η διάταξη αυτή: απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2016, Lesoochránárske zoskupenie VLK (C-243/15, EU:C:2016:838, σκέψη 55).

δύνανται να θεσπίζουν νόμους οι οποίοι αναγνωρίζουν ευρύτερη, ή ακόμη και απεριόριστη, ενεργητική νομιμοποίηση για την άσκηση ορισμένων ειδών προσφυγών για περιβαλλοντικά θέματα: ωστόσο δεν επιβάλλει καμία υποχρέωση θέσπισης τέτοιων κανόνων⁴⁰.

37. Κατά το άρθρο 9, παράγραφος 2, της οδηγίας 2000/78/EK⁴¹, τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι ενώσεις, οι οποίες έχουν, σύμφωνα με τα κριτήρια της εθνικής τους νομοθεσίας, έννομο συμφέρον να εξασφαλίσουν ότι τηρούνται οι διατάξεις της εν λόγω οδηγίας, μπορούν να κινήσουν, είτε εξ ονόματος του ενάγοντος είτε προς υπεράσπισή του, και με την έγκρισή του, κάθε δικαστική και/ή διοικητική διαδικασία που προβλέπεται για την πραγμάτωση των υποχρεώσεων εκ της οδηγίας αυτής. Η διάταξη αυτή δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να αναγνωρίζουν υπέρ των ενώσεων ενεργητική νομιμοποίηση για την κίνηση ένδικης διαδικασίας προκειμένου να εξασφαλιστεί η τήρηση των υποχρεώσεων σε περίπτωση που δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί συγκεκριμένο άτομο το οποίο ζημιώθηκε. Εντούτοις, τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ διατάξεις ευνοϊκότερες για την προστασία της αρχής της ίσης μεταχείρισης από εκείνες που προβλέπονται στην οδηγία 2000/78. Ως εκ τούτου, ένα κράτος μέλος μπορεί να αναγνωρίσει σε ενώσεις το δικαίωμα να κινούν διαδικασίες, προκειμένου να εξασφαλίσουν τη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις οι οποίες απορρέουν από την οδηγία 2000/78 ακόμη και χωρίς να υφίσταται συγκεκριμένος καταγγέλλων⁴².

38. Καμία πράξη του παράγωγου δικαίου της Ένωσης δεν αναγνωρίζει ενεργητική νομιμοποίηση υπέρ των ενώσεων δικαστών και εισαγγελέων για την άσκηση προσφυγών ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων με σκοπό την προάσπιση του κράτους δικαίου προς το δημόσιο συμφέρον. Το δίκαιο της Ένωσης δεν επιβάλλει ούτε απαγορεύει στα κράτη μέλη να θεσπίζουν κανόνες περί ενεργητικής νομιμοποίησης ώστε οι εν λόγω ενώσεις να ασκούν μέσα ένδικης προστασίας προς το δημόσιο συμφέρον ή να ασκούν τη λαϊκή αγωγή (*actio popularis*) προς το συμφέρον του κράτους δικαίου και/ή την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης⁴³. Ελλείψει σχετικής νομοθεσίας της Ένωσης⁴⁴, οι ενώσεις αυτές πρέπει, καταρχήν, να επικαλούνται εθνικές διατάξεις περί ενεργητικής νομιμοποίησης και κάθε τυχόν αναγνωριζόμενο σε αυτές δικαίωμα για την άσκηση τέτοιου είδους προσφυγών.

39. Οι προσφεύγουσες διατείνονται ότι, σύμφωνα με την απόφαση A.B., νομιμοποιούνται ενεργητικώς για την άσκηση της εκκρεμούσας ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου προσφυγής με σκοπό την προάσπιση του κράτους δικαίου και της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης. Στην εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ αντιτίθεται σε τροποποιήσεις του εθνικού δικαίου οι οποίες στερούν από εθνικό δικαστήριο την αρμοδιότητά του να αποφαινεται επί προσφυγών ασκουμένων από υποψηφίους μη

⁴⁰ Απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2022, *Deutsche Umwelthilfe* (Έγκριση τύπου μηχανοκίνητων οχημάτων) (C-873/19, EU:C:2022:857, σκέψη 49).

⁴¹ Οδηγία του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ 2000, L 303, σ. 16).

⁴² Απόφαση της 23ης Απριλίου 2020, *Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI* (C-507/18, EU:C:2020:289, σκέψεις 61 έως 63). Θα μπορούσε, επομένως, να υποστηριχθεί ότι παρέχεται στα κράτη μέλη η δυνατότητα να εισάγουν στις εθνικές έννομες τάξεις τους ένα είδος λαϊκής αγωγής (*actio popularis*). Βλ., επίσης, άρθρο 9, παράγραφος 3, της Σύμβασης του Ώρχους.

⁴³ Βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 20ής Απριλίου 2021, *Repubblica* (C-896/19, EU:C:2021:311). Η *Repubblica*, ένωση καταχωρισμένη ως νομικό πρόσωπο στη Μάλτα με σκοπό την προώθηση της προστασίας της δικαιοσύνης και του κράτους δικαίου, άσκησε λαϊκή αγωγή κατά του Πρωθυπουργού της Μάλτας με αντικείμενο, μεταξύ άλλων, τη συμβατότητα προς το δίκαιο της Ένωσης των διατάξεων του Συντάγματος της Μάλτας που διέπει τη διαδικασία διορισμού των δικαστών. Βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015, *Orizzonte Salute* (C-61/14, EU:C:2015:655, σκέψεις 29 έως 41). Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι σε προδικαστική παραπομπή δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να καθορίσει, βάσει των εθνικών δικονομικών κανόνων, τους διαδίκους, συμπεριλαμβανομένων τυχόν παρεμβαίνόντων, στη διαδικασία ενώπιόν του.

⁴⁴ Ούτε η Πράξη περί των όρων προσχωρήσεως ούτε η απόφαση ΜΣΕ προβλέπουν την αναγνώριση τέτοιας ενεργητικής νομιμοποίησης. Βλ., ιδίως, το άρθρο 39 της εν λόγω πράξης και το παράρτημα IX αυτής.

επιλεγέντες για θέσεις δικαστών, σε περίπτωση κατά την οποία οι τροποποιήσεις αυτές δύνανται να προκαλέσουν στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς το ανεπηρέαστο των διοριζόμενων δικαστών⁴⁵.

40. Σε αντίθεση με τις συνθήκες που οδήγησαν στην απόφαση A.B., η διαδικασία που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου αφορά τον διορισμό εισαγγελέων που είναι επιφορτισμένοι με τη διερεύνηση και τη δίωξη δικαστών, και όχι τον διορισμό δικαστών. Οι επιβαλλόμενες από το δίκαιο της Ένωσης στους δικαστές εγγυήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας αντιτίθενται σε εθνικούς κανόνες δυνάμενους να ασκήσουν άμεση ή έμμεση επιρροή στους δικαστές, κατευθύνοντας τις αποφάσεις τους, ούτως ώστε να δημιουργείται η εντύπωση ότι «οι δικαστές δεν είναι ανεξάρτητοι ή αμερόληπτοι, η οποία θα μπορούσε να υπονομεύσει την εμπιστοσύνη που πρέπει να εμπνέει η δικαιοσύνη στους πολίτες μιας δημοκρατικής κοινωνίας και ενός κράτους δικαίου»⁴⁶. Επομένως, οι αποφάσεις με τις οποίες παρέχεται άδεια για την άσκηση ποινικής δίωξης κατά των δικαστών πρέπει να λαμβάνονται ή να ελέγχονται από όργανο το οποίο παρέχει το ίδιο τα συμφυή με την αποτελεσματική δικαστική προστασία εχέγγυα, μεταξύ των οποίων και αυτό της ανεξαρτησίας. Η προοπτική και μόνο να διατρέξουν οι δικαστές τον κίνδυνο να ζητηθεί και να χορηγηθεί άδεια για την άσκηση ποινικής δίωξης εναντίον τους από όργανο του οποίου η ανεξαρτησία δεν διασφαλίζεται μπορεί να επηρεάσει την ανεξαρτησία τους⁴⁷.

41. Από τη δικογραφία που προσκομίστηκε ενώπιον του Δικαστηρίου ουδόλως μπορεί να συναχθεί ότι οι μη επιλεγέντες υποψήφιοι για τη θέση του εισαγγελέα, μεταξύ άλλων, στην υπηρεσία ποινικών και εγκληματολογικών ερευνών της PÎCCJ, δεν έχουν ιδιωτικό έννομο συμφέρον και ότι, επομένως, δεν νομιμοποιούνται ενεργητικώς βάσει του εθνικού δικαίου να προσβάλουν την επίμαχη διάταξη και τον νόμο 49/2022, βάσει του οποίου εκδόθηκε η εν λόγω διάταξη. Ενδεχομένως να έχει μεγαλύτερη σημασία να σημειωθεί ότι, ενώ η απόφαση A.B. επιβεβαιώνει ότι, σε ορισμένες, περιορισμένες, περιπτώσεις, οι μη επιλεγέντες υποψήφιοι για δικαστικές θέσεις των οποίων τα συμφέροντα έχουν θιγεί μπορεί να έχουν, βάσει του δικαίου της Ένωσης, το δικαίωμα να ασκήσουν προσφυγή ενώπιον εθνικών δικαστηρίων με σκοπό την προάσπιση του κράτους δικαίου και της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, εντούτοις, δεν αναγνωρίζει το εν λόγω δικαίωμα σε ενώσεις δικαστών ή εισαγγελέων όπως οι προσφεύγουσες στην υπό κρίση υπόθεση.

42. Όσον αφορά το άρθρο 12 του Χάρτη και την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, το Δικαστήριο έκρινε, στην υπόθεση Επιτροπή κατά Ουγγαρίας (Διαφάνεια των οργανώσεων)⁴⁸, ότι οι ενώσεις πρέπει να μπορούν να συνεχίζουν τις δραστηριότητές τους και να λειτουργούν χωρίς αδικαιολόγητη κρατική ανάμειξη. Από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο δεν προκύπτει ότι οι προσφεύγουσες ή οποιαδήποτε άλλη ένωση υπόκεινται σε διαφορετικούς ή αυστηρότερους κανόνες περί ενεργητικής νομιμοποίησης σε σχέση με άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Όπως προκύπτει από το σημείο 33 των παρουσών προτάσεων, το δικαίωμα προσφυγής στη δικαιοσύνη δεν είναι απόλυτο. Με την επιφύλαξη της εξακρίβωσης από το αιτούν δικαστήριο, δεν προκύπτουν στοιχεία που να υποδηλώνουν ότι οι κανόνες περί ενεργητικής νομιμοποίησης στη Ρουμανία θίγουν την υπόσταση του δικαιώματος προσφυγής των προσφευγουσών στη δικαιοσύνη, ότι ο σκοπός που επιδιώκει η εθνική νομοθεσία δεν είναι σύνομος ή ότι τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για την επιδίωξη αυτού του σκοπού είναι δυσανάλογα. Το γεγονός ότι το καταστατικό της ένωσης «Forum δικαστών της Ρουμανίας»

⁴⁵ Σκέψη 150.

⁴⁶ Απόφαση Asociația «Forumul Judecătorilor din România» (σκέψη 197).

⁴⁷ Απόφαση της 5ης Ιουνίου 2023, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών) (C-204/21, EU:C:2023:442, σκέψεις 100 και 101).

⁴⁸ Απόφαση της 18ης Ιουνίου 2020 (C-78/18, EU:C:2020:476, σκέψεις 112 και 113).

προβλέπει την κίνηση ορισμένων ενδίκων διαδικασιών για την επιδίωξη αυτών των στόχων δεν μεταβάλλει την εν λόγω εκτίμηση. Οι δραστηριότητες μιας ένωσης πρέπει, καταρχήν, να ασκούνται σύμφωνα με τη νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων περί ενεργητικής νομιμοποίησης.

Πρόταση

43. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο πρώτο ερώτημα που υπέβαλε το Curtea de Apel Pitești (εφετείο Pitești, Ρουμανία) ως εξής:

Το άρθρο 2 και το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, ερμηνευόμενα σε συνδυασμό με τα άρθρα 12 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με το παράρτημα ΙΧ της Πράξεως περί των όρων προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας και των προσαρμογών των συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση, και με την απόφαση 2006/928/ΕΚ της Επιτροπής, της 13ης Δεκεμβρίου 2006, για τη θέσπιση μηχανισμού για τη συνεργασία και τον έλεγχο της προόδου στη Ρουμανία όσον αφορά την επίτευξη των ειδικών στόχων αναφοράς στους τομείς της δικαστικής μεταρρύθμισης και της καταπολέμησης της διαφθοράς, δεν αντιτίθενται σε εθνικές διατάξεις περί ενεργητικής νομιμοποίησης που επιβάλλουν στις ενώσεις δικαστών και εισαγγελέων να αποδεικνύουν ιδιωτικό έννομο συμφέρον, όπως αυτό ορίζεται από το εθνικό δίκαιο, για την άσκηση προσφυγής με αίτημα την ακύρωση πράξεων οι οποίες φέρονται να είναι ασυμβίβαστες με την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και το κράτος δικαίου.